

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ (Мінфін)

вул. М. Грушевського 12/2 м. Київ 01008 тел. (044) 206-59-47, факс 425-90-26
e-mail: infomf@minfin.gov.ua, код ЄДРПОУ 00013480

№ _____
На № _____ від _____

Державна фіскальна служба України

Щодо обслуговуючих кооперативів

Міністерство фінансів України розглянуло лист Державної фіскальної служби України від 10.07.2019 № 1835/4/99-99-15-02-02-13 щодо питання правомірності перебування в Реєстрі неприбуткових установ та організацій обслуговуючих кооперативів, у тому числі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, і повідомляє.

Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV «Про кооперацію» (далі – Закон № 1087) визначає правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування кооперації в Україні.

Відповідно до завдань та характеру діяльності кооперативи поділяються на виробничі, обслуговуючі та споживчі, які за напрямками діяльності можуть бути сільськогосподарськими, житлово-будівельними, садово-городніми, гаражними, торговельно-закупівельними, транспортними, освітніми, туристичними, медичними тощо (стаття 6 Закону № 1087).

У статті 2 Закону № 1087 наведено, зокрема, термін «обслуговуючий кооператив», що визначає кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою провадження їх господарської діяльності. Крім того, передбачено, що обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20 відсотків загального обороту кооперативу.

При цьому цим законом визначено, що кооперативи мають право провадити будь-яку господарську діяльність, передбачену статутом і не заборонену законом (стаття 23 Закону № 1087).

Разом з тим, Законом України від 17.07.1997 № 469/97-ВР «Про сільськогосподарську кооперацію» (далі – Закон № 469) визначено правові, організаційні, економічні та фінансові особливості утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів.

Тож в Законі № 469 наведено термін «сільськогосподарський кооператив», а також визначено поділ сільськогосподарських кооперативів на виробничі та обслуговуючі.

Так, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб – виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів (статті 1, 3 Закону № 469).

Також пунктом 2 статті 2 Закону № 469 встановлено, що загальні принципи, поняття та норми утворення, забезпечення функціонування, управління та ліквідації сільськогосподарського кооперативу і кооперативних об'єднань, контроль за їх діяльністю, права та обов'язки їх членів, формування майна, фондів, цін і тарифів на продукцію та послуги, а також трудові відносини у таких кооперативах та об'єднаннях регулюються Законом України № 1087.

Крім того, статтею 4 Закону № 469 визначено, що статут сільськогосподарського кооперативу розробляється відповідно до вимог статті 8 Закону № 1087, згідно з якою статут будь-якого кооперативу є правовим документом, що регулює його діяльність та повинен містити відомості, зокрема, щодо порядку розподілу його доходу та покриття збитків.

При цьому також передбачено, що статут може містити інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать законодавству.

Слід зазначити, що пунктом 1 статті 9 Закону № 469 регламентуються особливості господарської діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а саме: такі кооперативи здійснюють обслуговування своїх членів - виробників сільськогосподарської продукції, не маючи на меті одержання прибутку, і такі кооперативи є неприбутковими організаціями. При цьому неприбутковість діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів визначається виходячи із сукупності таких ознак:

- кооператив надає послуги лише своїм членам;
- члени кооперативу несуть відповідальність за зобов'язаннями, взятими перед кооперативом щодо їх участі у господарській діяльності кооперативу;
- послуги надаються з метою зменшення витрат та/або збільшення доходів членів кооперативу.

До того ж пунктом 5 статті 9 Закону № 469 встановлено, що після виконання зобов'язань сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу та відшкодування збитків за минулі періоди залишок фінансового результату господарської діяльності кооперативу розподіляється загальними зборами у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, кооперативних виплат його членам та нарахувань на паї членам кооперативу, у тому числі асоційованим.

Термін «кооперативні виплати у сільськогосподарському обслуговуючому кооперативі» визначається як повернення членам кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості наданих кооперативом послуг стосовно їх фактичної вартості, що розподіляється за результатами фінансового року між його членами (пункт 1 статті 1 Закону № 469).

Водночас термін «кооперативні виплати» наведено у статті 26 Закону № 1087, яким визначається частина доходу, що розподіляється за результатами фінансового року між членами кооперативу пропорційно їх участі в господарській діяльності кооперативу у порядку, визначеному рішенням вищого органу управління кооперативу. Також зазначено, що наведена норма Закону № 1087 не поширюється на сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Крім того, у статті 26 Закону № 1087 наведено термін «виплати на паї», яким визначаються виплати частини доходу кооперативу на паї члена кооперативу.

Разом з цим статтею 25 Закону № 1087 визначено, що дохід кооперативу формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних і прирівняних до них витрат та витрат на оплату праці найманих працівників і розподіляється на, зокрема, кооперативні виплати та виплати на паї.

Відповідно до підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України (далі – Кодекс) не є платниками податку на прибуток підприємств неприбуткові підприємства, установи та організації (далі – неприбуткові організації), що одночасно відповідають вимогам, визначеним у цьому підпункті Кодексу, серед яких є заборона розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників) та визначення в установчих документах неприбуткової організації порядку передачі активів у разі припинення неприбуткової організації як юридичної особи.

Зазначені вимоги були впроваджені в зв'язку із зміною концепції щодо оподаткування неприбуткових організацій з набранням чинності Законом України від 17.07.2015 № 652-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій», яка полягає у звільненні від оподаткування доходів, що можуть отримуватись від здійснення ними господарської діяльності, з використанням отриманих доходів виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, а також для реалізації мети (цілей, завдань), визначених її установчими документами.

Отже, враховуючи зазначене, положеннями Закону № 1087 передбачена можливість розподіляти отримані доходи (прибутки) або їх частину серед членів обслуговуючих кооперативів через здійснення кооперативних виплат та виплат на паї (статті 25, 26).

Аналогічно і сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи відповідно до положення статті 26 Закону № 1087 та пунктів 1, 5 статті 9 Закону № 469 можуть здійснювати виплати на паї як розподіл частини доходу кооперативу, що може отримуватися сільськогосподарським обслуговуючим кооперативом від надання послуг.

Стосовно порядку ліквідації обслуговуючих кооперативів та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів необхідно зазначити, що порядок ліквідації, визначений статтею 29 Закону № 1087, не узгоджується з положенням підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 Кодексу в частині передачі активів у разі припинення кооперативу як юридичної особи, оскільки абзацом восьмим статті 29 Закону № 1087 передбачено, що майно кооперативу, яке залишилося після задоволення вимог кредиторів кооперативу, здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативним об'єднанням, членом якого він є, розподіляється між членами кооперативу у порядку, визначеному статутом. Крім того, майно неподільного фонду не підлягає поділу між його членами і передається за рішенням ліквідаційної комісії іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям) або зараховується до доходу бюджету.

Проте наявність зазначених законодавчих підстав здійснювати розподіл доходу кооперативами, у тому числі при їх ліквідації, не може бути обов'язковою метою створення і функціонування обслуговуючих кооперативів та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Тож зазначене не виключає можливості приведення обслуговуючими кооперативами та сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами, положень установчих документів у відповідність із вимогами Кодексу, що передбачатиме заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини, у тому числі при ліквідації таких кооперативів, для включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Таким чином, враховуючи вищезазначене, обслуговуючі кооперативи та сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи можуть перебувати в Реєстрі неприбуткових установ та організацій за умови відповідності їх установчих документів вимогам підпункту 133.4.1 пункту 133.4 статті 133 Кодексу та дотримання ними під час здійснення господарської діяльності вимог підпункту 133.4.2 цього ж пункту Кодексу, відповідно до якого доходи (прибутки) неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами.

Водночас слід звернути увагу на те, що підпунктом 133.4.4 пункту 134.4 статті 134 Кодексу передбачено повноваження контролюючих органів для проведення перевірки неприбуткової організації з метою виявлення фактів використання неприбутковою організацією доходів (прибутків) для цілей інших, ніж визначені підпунктом 133.4.2 пункту 134.4 статті 134 Кодексу, та виключення такої організації з Реєстру неприбуткових установ та організацій і нарахування податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств, штрафних санкцій і пені відповідно до норм Кодексу.

Міністр

Олена Маркевич 425 90 23

Оксана МАРКАРОВА